

УДК 784036.9792.75](4770(045)

DOI <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2023-37-19>**Тамара Миколаївна Теслер**

ORCID: 0000-0003-2076-2136

кандидат мистецтвознавства,

старший викладач кафедри естрадного та народного співу

Харківської державної академії культури

tamaravoice33@gmail.com

ВПЛИВ СВІНГУ НА УКРАЇНСЬКУ ЕСТРАДНУ ПІСЕННІСТЬ

Мета роботи є висвітлення процесів впливу свінгу як джазової складової на українську естрадну пісенність. **Методологія дослідження** спирається на мистецтвознавчий та аналітичний методи. **Наукова новизна.** У статті охарактеризовано тенденції впливу свінгу і взагалі джазової музики та джазового вокалу на розвиток української естрадної пісні. Виявлено основні концепції впливу свінгу, скет-вокалу, імпровізації що до української естрадної пісенності. З'ясовано, що українська естрадна пісня обмежено включає джазові елементи. Важливим фактором є вибір мови поетичного тексту: англійська мова більш спрямована на джазовий свінг та ритмічну моторику, тоді як українські тексти виявляють схильність до «кантилени». Розкрито що свінгування, джазова імпровізація та гармонічна складова стали невід'ємною частиною естрадних виступів, естрадного вокалу, надаючи музикантам можливість проявити свої технічні та музичні здібності. Висвітлено особливості діяльності світових джазових вокалістів та окремих сучасних вокалістів України, творчість яких характеризуються різноманітністю стилів та течій. **Висновки.** Усвідомлена до середини ХХ століття у всьому світі глобальність джазу як стилю нового інтонаційного вираження та його стилістичного спрямування – свінг, розширило слуховий кругозір як творців, так і споживачів естрадно-пісенної лірики. У специфічних умовах джаз, як явище і поняття засуджувався, що вкотре сприяло отождоженню естради і джазу, формуванню у свідомості слухача якогось «гібридного» пісенного жанру, що визначається як естрадно-джазовий. Сучасний вплив джазу на українську естрадну пісню можна визначити як впровадження джазу в сферу поп-культури та синтетичний контекст цих взаємовпливів, де джаз ефективно поєднується з іншими стилістичними складовими. Таким чином джазова імпровізація, свінг та гармонічна складова вплинули на розвиток творчого потенціалу світових музикантів, зокрема українських, і сприяли виникненню унікальних та оригінальних музичних образів.

Ключові слова: джазова музика, свінг, скет-імпровізація, естрадна пісня, жанр, українська естрадна пісенність.

Tesler Tamara Mykolayivna, Candidate of the Art History, Senior Lecturer at the Department of Popular and Folk Singing of the Kharkov State Academy of Culture

The impact of swing on Ukrainian popular song artistry

The aim of the study is to highlight the processes of the influence of swing as a jazz component on Ukrainian popular song artistry. **The research methodology** relies on art historical and analytical methods. **Scientific novelty.** The article characterizes the trends of the influence of swing and jazz music, as well as jazz vocals, on the development of Ukrainian popular song. The main concepts of the impact of swing, scat singing, and improvisation on Ukrainian popular song artistry are identified. It is revealed that Ukrainian popular songs only marginally incorporate jazz elements. A significant factor is the choice of the poetic text language: english lyrics are more oriented towards jazz swing and rhythmic dynamics, while Ukrainian texts tend to exhibit a tendency towards 'cantilena'. It is revealed that swinging, jazz improvisation, and harmonic elements have become integral parts of stage performances and vocal presentations, providing musicians with the opportunity to showcase their technical and musical abilities. The characteristics of the activities of global jazz vocalists and individual contemporary Ukrainian vocalists are highlighted, whose creativity is characterized by a diversity of styles and trends. **Conclusions.** The conscious recognition of jazz as a globally influential style of new intonational expression, and its stylistic direction – swing, by the mid-20th century, expanded the auditory horizons of both creators and consumers of popular song lyrics worldwide. Under specific conditions, jazz, as a phenomenon and concept, was initially criticized, contributing to the recurring association of popular music and jazz, shaping in the listener's consciousness a somewhat 'hybrid' genre known as pop-jazz. The contemporary influence of jazz on Ukrainian popular song can be defined as the integration of jazz into the realm of pop culture and the synthetic context of these interrelationships, where jazz effectively blends with other stylistic components. Thus, jazz improvisation, swing, and harmonic elements have impacted the development of the creative potential of global musicians, including Ukrainians, contributing to the emergence of unique and original musical expressions.

Key words: jazz music, swing, scat improvisation, popular song, genre, Ukrainian popular song artistry.

Актуальність теми дослідження. Процеси адаптації пісенної лірики під комерційні принципи шоу-бізнесу виявилися особливо інтенсивними та наочними протягом перших десятиліть ХХ століття. Новий час з його новими ритмами самого життя, спрямований до оновлення, народжує нову систему музично-суспільного попиту. Вивчаючи вплив джазу, зокрема свінгу, на світову і українську естрадну пісенність, слід вра-

ховувати різноманітні комунікативні та естетичні чинники, пов'язані із формуванням цього музичного жанру в США та його подальшим поширенням в Європі. У цьому контексті національні традиції в Європі мали значний вплив на інтеграцію елементів джазу. Кризова інтонаційна ситуація яка відбувалася в академічній музиці наприкінці XIX – початку XX століття потребувала нових інтонаційних ідей. Тому джаз з його різноманітними стилістичними ознаками, зокрема свінг, став новим «диханням» у музичній культурі Нового часу.

Свінг в сучасній музиці, суттєво відрізняється від його первісної форми. Він пройшов численні трансформації та взаємодіяв з іншими музичними стилями, такими як бі-боп, хард-боп та інші. Однак його вплив продовжує відчутно віддзеркалюватися не тільки у сучасних джазових композиціях, а і в інших стилях та напрямках музичної естради таких як рок, фанк, хіп-хоп, зокрема і в українській естрадній пісенності. Свінг перш за все характеризується відхиленням ритму від традиційних опорних долей, що створює враження хвилеподібної енергії у музиці. Це дозволяє будь-якому музиканту вільно перетворювати улюблені музичні стандарти або мелодії, враховуючи свій настрій і віртуозність. Не дарма свінг часто описують як особливий стан музикування для виконавця. Таким чином, на сьогоднішній день джаз став світовим мистецтвом, яке об'єднало різні культури світу і значно збагатилося завдяки цьому обміну впливами.

Мета дослідження становлять комплекс історико-генетичного, компаративного та жанрово-стилістичного видів аналізу.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що у роботі:

- визначено тенденції розвитку свінгу, як однієї з стилістичних ознак джазової музики;
- висвітлено проблематику наукових досліджень джазової музики, свінгу, української пісенної естради;

— охарактеризовано розвиток та вплив світового джазу на українську естрадну пісенність.

Виклад основного матеріалу. Оскільки джаз виник з блюзу, що є народною музикою рабів, привезених з Африки в Америку, природним стало, що музиканти та композитори інших країн, які почали виконувати джаз у себе вдома, внесли свої унікальні риси, менталітет, темперамент і мелодійність у це мистецтво.

У 20-х роках ХХ століття виник соціоінтелектуальний рух, зосереджений навколо популярної музики, зокрема, джазу. Джазовий бум став ключовою складовою радикальних змін у мистецтві, моралі та громадській свідомості. Не випадково цей період отримав назву «століття джазу», оскільки він призвів до появи нових танців, моделей одягу та власного сленгу. Схожі процеси відбувалися і в 60-х роках під час популяризації рок-музики. Хоча рухи цього часу не базувалися на глибокій філософії, вони відіграли вагомий роль у розвитку різних галузей мистецтва, забезпечивши їм широкий загал аудиторії.

Джаз, вперш за все, приніс з собою дві нові якості, які були втрачені у сфері академічної професійної музики — імпровізацію та новий підхід до ритму. У своїх традиційних формах (до епохи бі-боп), джаз розвивався і функціонував головним чином як інструментально-імпровізаційне мистецтво. Вокальні попередники джазу (блюзи, балади, робочі пісні), а ще раніше — духовні співи, такі як спірічуелс та госпел, лише зберігалися як теми-стандарти, на основі яких створювалися «квадрати» джазових імпровізацій.

Присутність «evergreen» (англ. — вічно зелений) у традиційному джазі забезпечила збереження в ньому особливих рис вокального інтонування, але в унікальному, характерному для цього жанру заломлені. Вокальні «саунди» в джазі традиційного типу, які базуються на комбінації акустичних інструментів у ритмічній секції та кількох сольних інструментах, час від часу викорис-

товувалися в імпровізаціях наближаючись до інструментального звучання. Це призвело до створення концепції скет-вокалу – «інструментального» співу, що імітує інтонування характерних джазових «солістів», таких як саксофон, труба, тромбон, а в окремих випадках навіть перкусія. Цей стиль вдало втілює майстер джазової скет-імпровізації Боббі МакФеррін.

Властивості джазового вокалу, які визначають його особливості складаються з парадоксального саунду, з фразування офф-біта, яке в значній мірі передається в естрадній пісенності і ще більше підкреслює індивідуальність виконавця і зниження інтонування, що з'явилося в другій половині ХХ століття.

Що до фразування офф-біт, воно характеризує свінг, у якому уникають акцентів на сильних частинах, досягаючи цього за допомогою різноманітного синкопування. Ритмічна мобільність і непостійність ритмічних структур загалом є однією з основних особливостей, внесених джазом у естрадну пісню, поруч із зазначеними вище двома характеристиками. Водночас пісенна комплектність сприяє «вирівнюванню» ритмічних структур, і тому синкопування як прийом офф-біт зустрічається в естрадній пісні лише як окремий «акцент», який надає індивідуального вигляду стандартним, шлягерним за змістом зразкам.

Між джазовими фурором 20-х років і бумом 60-х років відбувся період, відомий як «ера свінгу». Цей період вирізняється, як вже зазначалося, своїми поглядами на популярну музику, характерною модою (стильний костюм з широкими лямками та мішкуватими штанами), танцями та власним сленгом. Нове покоління прагнуло від мистецтва більше емоційності, більше відкритості, більше виразності та індивідуальності. На джазовій сцені таке мистецтво та танцювальний стиль свінгу з'явилися в 1934 році завдяки молодому, тоді ще невідомому кларнетисту Бенні Гудмену. Пізніше його називали «Королем свінгу» або «бенд-лідером».

Після гігантського успіху оркестру Гудмена з'явилися десятки свінгових оркестрів, які наситили молодіжний ринок. Через п'ять років у країні вже існувало сотні таких оркестрів, які змагалися між собою за популярність. Свінг перетворився на явище, про яке регулярно писали газети та журнали, аналізували університетські професори у своїх наукових публікаціях.

Значну роль у популяризації свінгових оркестрів відіграло радіо. У 1930-х роках радіоприймач став необхідним елементом будь-якого американського дому. Коли свінговий бум тільки починав набирати обертів наприкінці 20-х і на початку 30-х років минулого століття, в Південно-Західній частині Сполучених Штатів Америки виникла самостійна музична течія. Деякі критики вважають, що розвиток джазу в цих районах відбувався паралельно з розвитком новоорлеанської школи.

Свінг, як музичний виконавський жанр, вважається «найспірнішим терміном у світі джазу». Коли трубач Куті Вільямса попросили дати визначення свінгу, він відповів: «Визначити? Бог з вами, я краще спробую викласти теорію Ейнштейна» [6]. Луї Армстронг, на запитання: «Що таке свінг?», відповів: «Якщо ви про це питаєте, то вам ніколи його не зрозуміти» [6]. З використанням музичної термінології, свінг — це не лише стиль джазу; це спосіб грати, щось, що можна почути та відчувати. Найкраще цю ідею висловив Артї Шоу: «Свінг — це дія (процес), а не ознака (якість)» [7].

Бенні Гудмен описував свінг як «... вільну мову в музиці, де головним елементом є свобода соліста імпровізувати так, як йому заманеться, як він відчуває. Свінг — це відчуття прискорення за збереженням темпу» [6]. Томмі Дорсі, колега по цеху Гудмена, визначав свінг як «... м'яку і гарячу, захоплюючу музику, яка, в той же час, досить відкрита всім викликам завтрашнього дня» [там само].

Проте, класики 20-х років минулого століття, такі великі виконавці, як Бенні Картер, Луї Амстронг,

Дюк Еллінгтон, завжди наголошували, що «... виділяти свінг із джазу є безглуздя, оскільки одне без іншого існувати не може» [7]. Вони також часто повторювали, що «... свінг – це особливе почуття, яке дозволяє віртуозно виконувати джазову композицію, щось, що наділяє музику своїм власним життям, повністю поглиблюючи слухача в неї» [7].

Назва «свінг» виникла від так званого «почуття свінгу», де акцент робиться на слабкій частці або слабкому пульсі в музиці. Зазвичай свінг був пов'язаний із солістами, які імпровізували над мелодією та аранжуванням. Пісня, виконана у стилі «свінг», мала потужну ритм-секцією з підтримкою дерев'яних і мідних духових інструментів, які вільно відтворювали музику. Найбільш поширений стиль виконання свінгу – це «... композиція, що складається з частини з темою та частини з імпровізованим соло з інструменталістами, які підтримують гармонію» [7]. Ера свінгу, що співпадала з епохою соціально-економічного підйому 1930-х років, характеризувалася активним зростанням попиту споживачів на розважальне мистецтво. Це призводило до комерціалізації та європеїзації джазу. Однак естрадно-комерційний джаз 1930-х років сприймався афроамериканськими джазменами як вторгнення в їхню культурну спадщину.

Незважаючи на те, що музика свінгу стала менш популярною під час Другої світової війни, наприкінці 1950-х та 1960-х років свінг «... відродився з оркестрами Каунта Бецсі та Дюка Еллінгтона, а також з участю популярних вокалістів, таких як Френк Сінатра» [8]. Водночас, свінг «... вплинув на більш пізні стилі, включаючи традиційну поп-музику, джамп-блюз і бібоп-джаз» [там само].

Разом із традиціями, що належать минулому музики «третього пласту», естрадна пісня завжди швидко адаптує та вбирає в себе модні мейнстріми, які користуються підвищеним попитом у різних соціальних шарах аудиторії.

До таких стильових напрямів у галузі естрадної поп-культури та її музичного відділу належить джаз, який став однією з ключових інтонаційних ідей сучасності в музиці ХХ століття (за висловом Є. Маркової [5]).

На сьогоднішній день у світі джазу виділяються різноманітні характерні тенденції та напрямки, такі як: американський джаз, європейський джаз, польський джаз, скандинавський джаз. Кожний із напрямків поєднує змішання різних стилів, використання всесвітнього фольклору, широке використання в імпровізаційній музиці народних тем, тембрів, колориту, класичної музики, її форм, з обов'язковою наявністю джазового ритмічного руху — *swing*.

Українська естрадна пісня обмежено включає джазові елементи, що може бути пояснено авторським задумом музики пісні, стилем виконавця даної композиції, джазовим аранжуванням відомої пісні. Також важливим фактором є вибір мови поетичного тексту: англійська мова більш спрямована на джазовий свінг та ритмічну моторику, тоді як українські тексти виявляють схильність до «кантилени», до мелодійної свободи, де інструментальна основа джазу не завжди може бути точно передана через вокальні відтворення.

Однак поєднання цих концепцій та форм українськими музикантами створює унікальне явище, відоме як український джаз. Враховуючи те, що українська народна пісня володіє дуже давніми та багатими традиціями, її мелодія визначається як одна з найяскравіших та наймилозвучніших у світі. Можливості гармонізації народних пісень надзвичайно різноманітні, а колорит, ритм та національні лади стають визначними рисами цих пісень. За допомогою унікальних можливостей джазової імпровізації, свінгу в народній пісні, а також і в авторській пісні, українські музиканти мають можливість внести свої власні барви та відтінки. Виконавці використовують різні підходи до взаємодії з народним мело-

сом, це форми та ідеї джазових стандартів до народної пісні (яким прикладом є альбом ДНК, який був присвячений до 30-ти річчя незалежності України), народні теми подаються у новому стилі (свінг, боса-нова тощо), поєднання авторської пісні з основною темою народної пісні (в якості бриджа), поєднання народних інструментів з електронним звучанням (KALUSH, ONUKA, GO_A тощо), гармонізація народної теми сучасною та джазовою гармонією в поєднанні з сучасними ритмами (фанк, R&B тощо).

Елементи джазу не лише розширили жанровий репертуар естрадних музикантів та вокалістів, але також значно вплинули на їх стилістику та виконавську майстерність. Свінгування, джазова імпровізація та гармонічна складова стали невід'ємною частиною естрадних виступів, надаючи музикантам можливість проявити свої технічні та музичні здібності. Цей вплив сприяв розвитку творчого потенціалу музикантів і виникненню унікальних та оригінальних музичних образів.

Музиканти, які впроваджували джазові елементи в естрадну музику, привносили новаторські ідеї та концепції, що збагачували культурну спадщину країни. Джазова естрадна музика стала важливою складовою українського музичного ландшафту. Яскравим прикладом трансформаційного напрямку в рамках джазової музики є Наталія Могилевська, чий співочий образ розвивається й досі. Наталія запровадила техніку «тванг та «белтінг» в українській естраді. Тіна Кароль протягом двадцяти років своєї творчості випустила альбоми в різних музичних напрямках, таких як соул, популярна музика, альтернативний рок та R&B.

Висновки. Отже, джазовий спів відрізняється особливою ритмічною експресією, де вокаліст використовує складні метричні фігури, зміщення акцентів і зміну ритмів, створюючи динаміку та енергію. Ритмічні елементи, такі як скати, свінг, синкопування та полірит-

мічні ефекти, додають виразності та індивідуальності співу. Свінг, що є характерною ритмічною особливістю джазу, передає відчуття кружляючого та танцювального руху. Тому естрадні вокалісти які використовують свінговий ритм, ритмічні пульсації та акценти на певних нотах, створюють енергійне звучання.

Загалом, сучасний вплив джазу на українську естрадну пісню можна визначити за такими аспектами: 1) впровадження джазу в сферу поп-культури як «естрадного джазу», де комерційний елемент частково приховує характеристики реалістичного мейнстріму; 2) синтетичний контекст цих взаємовпливів, де джаз ефективно поєднується з іншими стилістичними складовими, такими як рок-музика, і входить в склад широкого спектру сучасної молодіжної розважальної музики під назвою R&B.

Джаз є одним з ключових музичних жанрів, який вплинув на розвиток музики у всьому світі. Україна, яка має багату музичну спадщину, активно прийняла цей вплив. Запровадження джазових елементів у естрадну музику стало значущою подією на українській музичній сцені, сприяючи розширенню жанрового розмаїття та виникненню нових творчих напрямків. Цей процес сприяв розвитку творчого потенціалу музикантів, формуванню унікальних артистичних образів та підвищенню культурного рівню України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Барановська М. С. Естрадно-вокальна музика в Україні кінця ХХ – початку ХХІ ст.: тенденції розвитку. Випуск КНУКіМ. Київ : 2013. № 28. С. 5–11.
2. Безпала С. Сучасний рівень осмислення українського джазу. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. Київ, 2014. Вип. 33. С. 339–346.
3. Бенні Гудмен Воропаєва О. В. Джазінг як форма взаємодії академічного та «третього» пластів у джазі : дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 «Музичне мистецтво». Харків, 2009. 210 с.
4. Ласкаво просимо в УССР <https://lenta.ua/ru/dobro-pozhalovat-v-ussr-pochemu-korolyu-svinga-benni-gudmenu-ne-dali-uvidet-beluyutserkov-101200/>

5. Маркова Е. Н. Інтонаційна концепція історії музики: автореф. дис. ... д-ра мистецтвознав. : 17.00.02 «Музичне мистецтво. Київ, 1991. 38 с.
6. Савицький Д. Свінг-найспірніший термін у джазі: (стаття, 2012). URL : <https://www.svoboda.org/a/24509436.html>.
7. Свінг (жанр). URL : [https://uk.wikipedia.org/wiki/Свінг_\(жанр\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Свінг_(жанр)).
8. Френк Сінатра. Вікіпедія. URL : https://ru.wikipedia.org/wiki/Синатра,_Фрэнк.
9. Дюк Еллінгтон <https://stuki-druki.com/authors/ellington-duke.php>

REFERENCES

1. Baranovska M. (2013) Variety and vocal music in Ukraine in the late twentieth – early twentieth century: development trends. Bullentin of KNUKiM. Kyiv, 2013. Vol. 28 [in Ukrainian].
2. Bezpala S. (2014) Current zeal for the appreciation of Ukrainian jazz. Current problems of history, theory and practice of artistic culture. Kyiv, 2014. Issue. 33 [in Ukrainian].
3. Voropaeva O. (2009) Jazzing as a form of interaction between academic and "third" layers in jazz: diss. ... cand.. art history. : 17.00.03 "Musical art". Kharkiv, 2009 [in Ukrainian].
4. Welcome to the USSR. URL: <https://lenta.ua/ru/dobro-pozhalovat-v-ussr-pochemu-korolyu-svinga-benni-gudmenu-ne-dali-uvidet-beluyu-tserkov-101200/>
5. Markova E. (1991) Intonational concept of the history of music: autoref. thesis ... Dr. art historian. : 17.00.02 "Musical art". Kyiv, 1991 [in Ukrainian].
6. Savytskyi D. (2012) Swing is the most controversial term in jazz. URL: <https://www.svoboda.org/a/24509436.html> .
7. Swing (genre). URL : [https://uk.wikipedia.org/wiki/Swing_\(genre\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Swing_(genre)).
8. Frank Sinatra. Wikipedia. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Sinatra,_Frank .
9. Duke Ellington. . URL: <https://stuki-druki.com/authors/ellington-duke.php>